

Det giver ekstra muligheder, når kroppen er i spil

På Aarhus Gymnasium, Tilst praktiserer **Annie Fehr Rask** 'kritisk farvebevidst pædagogik', når hun underviser i idræt og dans. Det handler blandt andet om de tre P'er – plads til forskellighed', påskønnelse af elevperspektiver og 'positive og høje forventninger'. De æstetiske og musiske fag rummer alle et performativt element, hvilket både er en styrke og en udfordring.

Af **Marie Bille**

Når gymnasielærer Annie Fehr Rask underviser sine 3.g-elever i Les Lanciers, varmer de gerne op med somalisk eller vestafrikansk kædedans. For nogle elever er det et vindue ind til en helt anden verden. For andre er det et spejl af det, de har lavet i weekenden. Og så er det en ud af flere måder, Annie Fehr Rask arbejder med at inddrage elevernes forskellighed helt konkret i undervisningen på Aarhus Gymnasium, Tilst, et gymnasium, 'hvor du møder verden,' som hun siger. Hvordan det virker i praksis, vender vi tilbage til.

"På vores gymnasium ser vi diversiteten som en styrke. Vi har elever og lærere med et mangfoldigt mix af national, kulturel og uddannelsesmæssig baggrund, og det skaber et ret unikt og enestående miljø, synes jeg. Spændende, udfordrende og også enormt udviklende," fastslår Annie Fehr Rask, der underviser i idræt, dans og religion.

Gymnasiet er med i et globalt gymnasienetværk og tiltrækker unge fra hele kloden, fordi det er det eneste gymnasium i Aarhus, der tilbyder den internationale studentereksamen IB. Og så er gymnasiet også et ud af de i alt seks 0-optag gymnasier, der som en del af den politiske aftale om elevfordeling

ikke kunne optage nye elever i skoleåret 2022-23. Tiltaget, der mødte kritik, var ifølge daværende børne- og undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil nødvendigt, fordi skolerne ikke selv kunne vende en "pivskæv elevfordeling".

Kritisk farvebevidst pædagogik

På Aarhus Gymnasium, Tilst har situationen givet Annie Fehr Rask og hendes kolleger en unik mulighed for at stoppe lidt op og kigge på deres egen praksis.

Skolen har blandt andet sat et projekt i søen 'Det diverse klasserum', hvor Annie Fehr Rask sammen med to kolleger skal

kortlægge, hvordan de arbejder med diversitet på tre niveauer: organisatorisk, pædagogisk og fagdidaktisk.

"Vi kortlægger alle vores forskellige tiltag og ser på, hvad vi gør. Hvad skal vi være opmærksomme på? Hvor begår vi vores fejl? Vi tør kortlægge det, og vi tør være ærlige. Både når det lykkes, men også når det ikkelykkes. Fordi så kan vi udvikle os derfra," siger Annie Fehr Rask.

Aarhus Gymnasium, Tilst er ikke fri for de udfordringer, der også knytter sig til en meget mangfoldig elevsammensætning.

"Det er da vildt svært. Der kan opstå en modkultur, eller en modidentifikation, hvor nogle elever føler, at når de skal rette sig ind efter skolens normer, skal de give køb på deres minoritetsidentitet," siger hun.

"Jeg ville lyve, hvis jeg sagde, at vi ikke oplever det. Og det kræver da sin mand. Men vi tør faktisk tale om elefanten i rummet og stille spørgsmålet: hvad er der på spil

her? Det første skridt er at anerkende, at man har et problem, og det tror jeg, alle skoler har."

Modkulturen kan komme til udtryk ved en passivitet, hvor eleverne ikke tager medansvar i undervisningen, uddyber Annie Fehr Rask.

"De mister motivation og tager ikke ejerskab, når de ikke føler sig set og værdsat. Så læner de sig tilbage i timerne i stedet og putter sig, eller de kommer ikke, eller de laver noget, der ikke er studierelevant," siger hun.

Annie Fehr Rask og kollegerne er inspireret af 'kritisk farvebevidst pædagogik', der bygger på forsker og ph.d. i pædagogisk psykologi, Laila Lagermanns, forskning, som er beskrevet i bøgerne 'Farvede forventninger' og 'Gode intentioner er ikke nok'.

"Det har givet os et sprog, når det handler om at skabe chancelighed for alle elever i alle fag. Der opstår nemt en berøringsangst,

og det er et rigtig svært emne at snakke om. Når jeg arbejder med en kritisk farvebevidst tilgang, så handler det om ikke at lukke øjnene for hudfarver. For ingen er farveblinde," siger Annie Fehr Rask.

Kritisk farvebevidst pædagogik handler i praksis om som lærer at praktisere de tre P'er – Plads til forskellighed, Påskønnelse af elevperspektiver samt Positive og høje forventninger.

Giv plads til forskelligheden

Så hvordan gør Annie Fehr Rask det i sine egne fag idræt og dans?

Først og fremmest handler arbejdet med diversitet om at anerkende den forskellighed, der er repræsenteret blandt eleverne, og at tage bestik af den i undervisningen, fortæller hun.

"I idræt og dans snakker vi meget om kroppe. En fysisk krop. Hvad kan den? Kroppen som udstillingsvindue eller dens

3 gode øvelser: Spot på det unikke og det fælles

Annie Fehr Rask har forskellige øvelser, som hun vender tilbage til med eleverne.

"Jeg kan godt lide at give dem øvelser, hvor de føler sig unikke, men samtidig ser, at de er en del af et fællesskab," siger hun. Her er tre af de bedste øvelser:

1. Alt det vi deler

– Øvelsen synliggør de små og store fællesskaber i et klasselokale.

Selvom eleverne umiddelbart kan se forskellige ud, har forskellige interesser og kommer fra forskellige baggrunde, så minder eleverne også meget om hinanden. Øvelsen tydeliggør de store og små fællesskaber i en klasse.

Sådan gør I

Underviseren stiller et spørgsmål ud i klasselokalet, fx 'hvem har gået til fodbold?' Hvis eleven kan svare ja, rejser vedkommende sig op og/eller går hen til en udpeget lokation i rummet. Her gives ca. 10 sekunder til, at eleverne kigger rundt på det lille (eller store) fællesskab, som eleven er en del af. Herefter sætter elevernes sig ned igen. Underviseren kan gentage øvelsen med et nyt spørgsmål.

2. Jeg er unik

– Øvelsen viser, at alle er særlige og unikke, men også del af et fællesskab.

Eleverne får en bevidsthed om, at de både er en del af et lille fællesskab, og at deres 'uniqueness' også har værdi. Eleverne kan selv styre, hvor personlige de vil være.

Sådan gør I

Sæt eleverne sammen i små grupper på 2-4 elever, og bed dem om at finde to ting/egenskaber/interesser, som de alle har tilfælles. Dernæst skal alle elever i gruppen finde én ting, som de mener, er noget helt særligt ved dem. Efter 5 min. skal de præsentere de egenskaber/værdier/interesser, de har til fælles, og dernæst får den enkelte elev lov til at fortælle om sin unikke egenskab.

3. Grav, hvor du står

– Interview om ens families (idrætslige, kulturelle, religiøse, kropslige) baggrund.

Øvelsen viser eleverne, hvilket ophav eleverne har, og gør eleverne opmærksomme på, hvilke ressourcer de har i "bagagen". Øvelsen får også det givne fag sat positivt på "dagsordenen" derhjemme. Det er en anderledes måde at lave lektier på, som for flere kan virke motiverende.

Sådan gør I

Eleven skal foretage et kort interview med sine forældre (eller bedsteforældre, søskende) om, hvad de har dyrket som idræt/sport igennem deres liv. Resultaterne skal skrives ned (evt. analogt), så eleven kan komme med dem til næste modul.

repræsentationer på sociale medier," siger Annie Fehr Rask.

"Vi taler også om den brune krop, eller de store kroppe, som har været underrepræsenterede. Vi tør at tage det op som et perspektiv, fordi det er virkeligheden. Men hvordan ser det så ud nu i Dove-reklamer, når der kommer en bredere repræsentation? Eller når sangerinden Jada gør og klæder, sig som hun gør. Hvad betyder det?"

De perspektiver har ikke kun betydning for etniske minoritetselevs engagement i undervisningen. Det har betydning for alle elever i et mangfoldigt klasserum, at der er plads til forskellighed, mener Annie Fehr Rask.

Ildræt har en helt særlig mulighed, fordi kroppen er i spil, forklarer hun.

"Ildræt er et middel til trivsel, øget sundhed, fysisk og mental velvære. Vi rører ved hinanden, der er udløsning af endorfiner. Det giver også nogle andre muligheder for elever, som måske nogle gange kan gemme sig bag en skærm. De får lov at komme på."

Performance og synlighed tilfælles

Mie Buhl er professor i visuel kultur, it og læringsdesign ved Aalborg Universitet og forsker i visuel kultur. Og så er hun faggrupeleder for musisk-æstetiske fag i teoretisk pædagogikum. De æstetiske fag, der dækker over så forskellige fag som idræt, musik, billedkunst, design, dramatik og mediefag har det tilfælles, at de alle har et performativt element, forklarer hun.

"Man udøver sin musik, man spiller, man synger, man udøver billedkunst, laver installationer, video eller maler. Eller man bruger sin krop som redskab for at *performe*. Ildræt og dramatik har en kropslig dimension; man skal udføre noget med sin krop som redskab, modsat de boglige fag, der handler om at tilegne sig noget med sin hjerne gennem tekst, talsystemer eller fysiske formler," siger Mie Buhl.

Når man bruger kroppen i den udførende og performative del, får de æstetiske fag en *synlighed* knyttet til sig, som de boglige fag ikke har, forklarer hun.

"Man kan se sig selv og andre, når man danser og udfører idræt. Man kan forholde sig kritisk til sig selv. Nogle møder gymnasiet med andre erfaringer i at *performe*, som kan være lige så legitime, og gymnasiet møder til

"Ildræt er et middel til trivsel, øget sundhed, fysisk og mental velvære. Vi rører ved hinanden, der er udløsning af endorfiner. Det giver også nogle andre muligheder for elever, som måske nogle gange kan gemme sig bag en skærm. De får lov at komme på."

Annie Fehr Rask

gengæld eleverne med hele det repertoire, der er udviklet i gymnasiet gennem mange år."

Når diversiteten bliver synlig, bliver det også tydeligere, at man skal forholde sig til den.

"Det kan give nogle clash. Men det kan også blive en styrke, fordi man kan tage afsæt i diversiteten i undervisningen," siger Mie Buhl.

Påskøn elevernes perspektiver

Som idrætslærer skal man være ekstra opmærksom, fordi nogle elever kommer med en fremmedhed i forhold til både gymnasiet og til faget idræt, oplever Annie Fehr Rask.

"Nogle elever, fx de fysiske aktive drenge, vil rigtig gerne, og deres habitus eller kapitalform kan let konverteres til noget fagligt i en idrætsmæssig sammenhæng. For andre kan det være lidt sværere. Og der er vi dobbelt ramt," siger Annie Fehr Rask, der i de situationer arbejder med at italesætte forskelligheden af erfaringer sammen med eleverne og med at påskønne deres perspektiver.

"Jeg arbejder inkluderende ved netop at spørge eleverne: Hvordan har I brugt kroppen, og hvordan har I dyrket idræt? Hvordan kan vi få det med? Kan vi se jer som en ressource, som nogle eksperter i et eller andet? Tro mig, det er de altid. Og de elsker det," siger hun.

En helt konkret måde, Annie Fehr Rask arbejder på, er at bruge øvelser, hvor eleverne kommer fra hovedet og ned i kroppen. Når man har de lidt kropsforstyrrede elever, kan man nå langt gennem leg og selvforglemmelse, oplever hun.

"Jeg forsøger hele tiden at få eleverne væk fra, at de skal vurdere sig selv, til at kroppen bare gør det. Jeg laver for eksempel en øvelse, hvor de skal spejle mig. Det er ikke farligt, når man skal spejle læreren. Det er 'følg mig-princippet'," forklarer hun.

Derefter skal eleverne stå sammen to og to, hvor den ene står med ryggen til Annie Fehr Rask, og hvor den ene elev spejler hende, mens den anden elev spejler den første elev.

"Det betyder, at de glemmer sig selv. Pludselig er de inde i et socialt rum, og de kommer ned i kroppen. Fordi de følger læreren, kan jeg pludselig få dem til at lave fejlesving og en armbøjning. De tænker slet ikke på, at det er en armbøjning. Der opstår en selvforglemmelse," forklarer hun.

Et andet greb handler om at tænke undervisning som et spejl, men også som et vindue, ved hele tiden at gøre sig tanker om, hvordan eleverne kan spejle sig i undervisningen. Og hvis det er en undervisning, hvor de ikke kan det, så at turde tale om det.

"Med vores mangfoldige elevsammensætning vil det ikke være alle, der kan spejle sig i undervisningen. Nogle vil se det som et vindue ind i en anden verden," siger Annie Fehr Rask.

Så er vi tilbage ved Lanciers-undervisningen, hvor Annie Fehr Rask inddrager elevernes forskellige erfaringer med andre kædedanse, som for eksempel somalisk eller vestafrikansk folkedans.

"I det møde, der er i det vindue, får vi øjnene op for, at selvom mennesker har helt forskellige dansestilarter, eller idrætsmæssigt og fysisk ser helt forskellige ud, så minder vi jo enormt meget hinanden," siger hun.

Selveksponering kræver en kæmpe tillid

Men er der særlige muligheder for at nå andre elever i de æstetiske fag?

"En kliche der lever godt, er, at hvis man ikke er god til det boglige, kan man måske noget i de praktiske fag. Sådan hænger det ikke sammen. Men der findes nogle elever, som kun er motiveret af at sidde og løse matematiske ligninger, fordi selve det matematiske fascinerer dem, og andre elever, der er mere motiveret af fællesskabet eller anerkendelsen fra andre," siger Mie Buhl.

De æstetiske fag kan tilbyde andre indgange til læring gennem kropslige og skabende praksisser. Men der er også store udfordringer i de æstetiske fag, netop på grund af det synlige og performative element, ifølge Mie Buhl.

"I den tid vi lever i, er alle udfordrede af den synlighed, vi får på de sociale medier. Det hjælper ikke på lysten til at performe. Man er meget sårbar som ung i forhold til at sætte sig selv på spil og investere sig selv," siger hun.

I kraft af at diversiteten bliver så synlig, er det en erfaring, man som lærer kan tage afsæt i, når man forbereder sin undervisning. Om de æstetiske fag har en fordel i forhold til arbejdet med diversitet, kommer i sidste ende an på, om man ser forskelligheden som en styrke eller ulempe, forklarer Mie Buhl.

Når du viser dig frem for andre, kræver det, at der er en kæmpe tillid i det rum, du skal vise dig i, påpeger hun. Hvis tilliden ikke er der, kan det være vanskeligt.

"Selveksponeringen fremkalder usikkerhed og kræver et trygt rum. Det er en kæmpe udfordring, og når du har kroppen med, er der nok mere på spil. Til gengæld kan man meget, når man er tryk og har tillid," siger hun.

Masser af relationsarbejde

Fundamentet for det hele er masser af relationsarbejde, understreger Annie Fehr Rask.

"Jeg er meget bevidst omkring det greb, der er i at have en relation til mine elever. Det handler også om at sætte sig selv på spil," siger hun.

I starten af skoleåret spørger hun eleverne: 'Hvem er jeg?' Et helt lavpraktisk greb til at få kigget hinanden i øjnene.

"Men det er også et greb, der medfører, at de alle sammen begynder at snakke om fordomme. Hvad er det, jeg kommer med? Hvad er det for en fordom, I har til mig som

"Selveksponeringen fremkalder usikkerhed og kræver et trygt rum. Det er en kæmpe udfordring, og når du har kroppen med, er der nok mere på spil. Til gengæld kan man meget, når man er tryk og har tillid."

Mie Buhl

idrætslærer? Hvad forventer I af mig? Og så kan vi tale om, hvad vi alle sammen kommer med i idrætslokalet."

Annie Fehr Rask er selv halvt canadier og bruger også sine erfaringer fra Canada i sin undervisning for at åbne elevernes nysgerighed.

"Og jeg også tilfældigvis ordblind. Så jeg kan også tale om, at vi kommer med forskellige ressourcer. At turde at være personlig, uden at være privat, og at have den balancegang i relationen."

Hav positive, høje forventninger

En særlig udfordring ved de æstetiske fag er, at de ikke nødvendigvis står højt på den akademiske dagsorden.

"De musiske og æstetiske fag bliver ikke tillagt så høj status i forhold til at kvalificere sig videre til uddannelse. Det er en bias, som de fagområder altid har levet med," siger Mie Buhl.

Annie Fehr Rask arbejder meget bevidst med at have positive og høje forventninger til sine elever.

"Jeg ser det som positive, selvopfyldende profetier. Jeg tror virkelig, der ligger meget i det talte ord," siger hun.

"Hver morgen siger jeg: 'Godmorgen smukke unge mennesker'. Det er den her selvopfyldende profeti om, at de alle er smukke unge mennesker. Jeg forventer, at de dukker op til undervisning, omklædte og med det rette tøj på. Hvis du har høje forventninger, så tror jeg også på, at eleverne gerne vil indfri dem."

Men det er ikke let, understreger hun.

"Det er benhårdt arbejde, og det kræver nogle flere snakke, men det er faktisk meget hårdere bare at være ligeglad. Vi har en ledelse, der bakker 100 procent op, og fordi vi har skrevet ind i studieordensreglerne, at man skal have bestemt tøj på i idræt, må jeg gerne tage fravær, hvis eleverne ikke lever op til det. Vi gør sjældent brug af det, for vi ønsker ikke at piske eleverne, men jeg vil insistere på, at det er den forventning, jeg har. Og at jeg ved, de kan. Jeg har tillid til, at de alle sammen har et udviklingspotentiale," siger hun. ●

Annie Fehr Rask underviser i idræt, dans og religion på Aarhus Gymnasium, Tilst.

Mie Buhl er professor i visuel kultur, it og læringsdesign ved Aalborg Universitet og forsker i visuel kultur. Hun er også faggruppeleder for musisk-æstetiske fag i teoretisk pædagogikum.

Læs mere på [Gymnasieforskning.dk](https://gymnasieforskning.dk)

- 📖 Unges syn på idræt, bevægelse og sundhed i gymnasieskolen: Stine Frydendal Nielsen et al.
- 📖 Virtuelle kroppe – og didaktiske potentialer: Mie Buhl.

Få personlig og professionel udvikling indenfor pædagogik, didaktik og ledelse og få udvidet dit faglige netværk med masteruddannelsen i gymnasiepædagogik.

Undervisningen giver de masterstuderende overblik og viden på et teoretisk og forskningsbaseret niveau, og deltagerne får viden og færdigheder, som kan bruges praktisk på skolen.

Tilmeldingsfrist:
1. juni 2023

Uddannelsesstart:
august 2023

Læs mere på www.sdu.dk/mig

Du kan mere med en master...

